

Cartes obertes

Publicades per JAUME MIRAVITLLES

Ejido, número 19, despatx 5. — MEXIC, D. F.

EN una de les darreres assemblees de Comunitat Catalana, els assistents, cedint en aquesta mania iconoclasta que és una de les característiques més acusades dels catalans, es dedicaren a donar una i mil raons per justificar el no-reconeixement del president Irla.

Jo seia al costat d'En Miquel i Vergés, i vaig dir-li:

—Sense entrar en el fons de la qüestió, és indiscutible que l'Irla és el català que té una representació històrica més autèntica. Darrera d'ell, vulguis o no, es perfila l'ombra gegantina del president Companys; i ara, ací, uns catalans, reunits a Mèxic, es dediquen, després d'haver-ho perdut tot, a desautoritzar l'home que porta la representació d'unes llibertats catalanes restaurades després de tres segles.

En Miquel i Vergés, visiblement impressionat pel meu argument, em respongué:

—Per què no demanes la paraula i ho dius?

—Es inútil —vaig fer-li jo.

En aquest és inútil no volia pas significar que els assembleistes no mereixessin la meua consideració i que no valgués la pena de parlar-los. La paraula inútil es referia més aviat a mi. M'explicaré. Hi ha sentiments, impressions, maneres de pensar que no es poden expressar en l'atmosfera polèmica d'una assemblea. Allí, fet i fet, es cedeix a la temptació de l'eloqüència o, almenys, de l'argumentació. I la veritat sempre és sòbria en l'expressió, curta i severa en l'argument. Un llibre és una idea central exposada de mil i una maneres. El mateix un discurs, un article. Si haguéssim de dir les veritats pures i simples, gairebé només parlariem per monosíl·labs: el sí i el no dels jurats.

La conversa és, doncs, superior al discurs, i el monòleg ho és a la conversa; per tant, era inútil donar al meu monòleg forma de discurs. I vaig abstenir-me.

L'anècdota amb En Miquel i Vergés va suggerir-me, en arribar a casa, un projecte.

Jo escric, des de fa anys, el meu diari íntim. No pas a la manera dels literats, sinó com a un simple recordatori de fets i d'idees. Guardo, per altra banda, les còpies de les cartes que escric als amics i els articles que he escrit des del 1930, època en la qual, aproximadament, va començar la meua funesta mania de pensar.

Doncs bé: malgrat que, en el fons, hagi dit sempre les mateixes coses, l'exposició del meu pensament en el diari íntim (monòleg) era molt més afinada que en les cartes als meus amics (conversa) i molt més, encara, que en els meus articles (discurs). A través de la manera d'expressar el pensament, i independentment de la sinceritat que en aquesta expressió s'empri, les idees arriben a deformar-se i, sovint, adquireixen perfils insospitats pel mateix autor.

Jo començaré a Mèxic aquest procediment epistolar.

Pels meus propis mitjans editaré aquestes cartes i acceptaré respostes, les quals donaré a la publicitat, en forma d'assentiment o de crítica, si tenen un mínim d'idees aprofitables. Accepto, si la iniciativa mereix l'aprovació d'alguns, un ajut econòmic que em permeti tirar un nombre superior de pàgines o d'exemplars, o sovintejar més les cartes. Aquesta col·laboració econòmica no donaria dret, de moment, a res més que al meu agraïment. Després, si al transcurs del temps es veiés, cosa extraordinària, que hi ha un grup de catalans que tenen sobre el seu país idees generals semblants, es podria veure com utilitzar políticament aquesta coincidència miraculosa.

No em faig, però, il·lusions, i de moment ja em consideraré satisfet si aquestes cartes tenen la virtut de suscitar inquietuds creadores sobre els nostres problemes fonamentals.

Extrec del meu Diari:

23 de setembre del 1941. A bord del Serpa Pinto.

Demà arribaré a Nova York. Confesso que m'emociona pregonament el pensar-hi. ¿Com serà aquesta ciutat que m'ha fet somiar tant? ¿Tindrà una desillusió o, al contrari, realitzarà el meu presentiment?

Demà, per altra banda, tornaré a veure catalans lliures, catalans que no han viscut la nostra tragèdia i que no han pogut comprendre com el dolor és el gran fertilitzant de l'ànima.

Jo, a aquests catalans —i a tothom— vull parlar-los clarament. He passat dies i dies en la solitud hivernal de Sète, pensant en Catalunya i en els problemes que planteja la seva existència. He passat nits en blanc amb l'ombra de la por rondant darrera el coixí. Recordo el dia que En Terradellas vingué a Sète per anunciar-nos l'intent de suïcidi d'En Camil Companys. El desventurat germà del President tingué l'obsessió que En Tauler era un agent de la Gestapo i que l'havia traït.

En Tauler, en efecte, en saber que En Camil i jo estàvem a la zona no ocupada, es desampellegà com va poder de la terrible responsabilitat que pesava damunt seu davant els agents alemanys i afirmà que ell no era res al despatx de la rue de la Pépinière. Diuen que afirmà: «—En Camil Companys tenia cura de l'administració i En Miravittles de la representació política.» I aquesta manera hàbil —i perfectament legítima, en les circumstàncies en les quals es trobava— de salvar la seva situació, produí en l'esperit d'En Camil —junt amb altres raons— una terrible pertorbació que el portà a la mort després de tres intents infructuosos de suïcidi.

Aquella mateixa nit, En Terradellas ens explicà que De Juan li havia dit que els falangistes, en ocasió de l'aniversari del 13 de setembre, estaven disposats a efectuar vint-i-un segrestaments i que tenien assegurades complicitats en la mateixa policia francesa. Entre els noms dels presumptes segrestats, i junt amb els d'En Santaló i d'En Jaume Agudé, hi havia el meu.

Sobtadament, i mentre intentava inútilment agafar el son, em vingué a la memò-